

KULTUR & DEBATT

Kultur- og debattredaktør: **HILDE SANDVIK** tlf. 997 35 575 Nyhetsleder: **TONJE AURSLAND** tlf. 55 21 45 22 e-post: kultur@bt.no/debatt@bt.no

KVALITET // TV-drama er i vinden, men forskere har i nokså liten grad markert seg i diskusjonen om serienes påståtte kvalitet. Det er det ingen grunn til.

Ingen grunn til berøringsangst

TV-SERIER

ERLEND LAVIK
Førsteamanuensis
i medievitenskap, UiB

DET HERSKER en oppfatning om at TV er bedre enn film, og at de to mediene har byttet plass i det kulturelle hierarkiet. Men stemmer det?

I all hovedsak er det produksjonen til underholdningsmaskineriet på USAs vestkyst, som er utgangspunktet for jevnføringen av film og TV. Det gir mening fordi det vi måler, i alle fall til en viss grad, er sammenliknbart.

Men det er viktig å være klar over at vi ikke lenger snakker om film- og fjernsynsfiksjon i sin alminnelighet. Når det hevdes at TV er blitt bedre enn film, er det kvaliteten på fiksjonsfortellinger det handler om.

Selv når vi begrenser diskusjonen til Hollywood-produksjoner, er sammenlikningen skeiv.

MENS TV-SERIENES representanter i konkurransen alltid er det ypperste som er å oppdrive på fjernsyn, er det for filmens vedkommende gjerne tanketomme *blockbustere* og middelmådige *remakes* som blir brukt som kanonføde i kampen mot fjernsynet. Den mest kommersielt suksessrike filmen blir altså sammenlignet med den mest kritikerroste TV-serien.

Om rollene var byttet om, ville vi endt opp med noe som serien «CSI» på den ene siden og filmen «12 Years a Slave» på den andre. Et like røtt parti, men nå med motsatt utfall.

MED EN VISS velvilje kan vi si at Hollywood-blockbustere og HBO-serier er de mest kulturelt fremtredende representantene for hvert sitt medium. Sånn sett kan sammenlikningen forsvares.

Det er imidlertid viktig å være klar over at disse produktene er viklet inn i ulike kommersielle kretsløp og gjensidig for vidt forskjellige forretningsverveielser. En kostbar blockbuster blir

først satt i produksjon etter grundige markedsundersøkelser og økonomiske kalkyler. De henvender seg primært til ungdom, og har knapt noen ambisjon om å vinne seriøse filmkritikers gunst.

Det har derimot de mest bejublete TV-seriene. De går på premiumkanaler, finansiert av abonnementsavgift, og er ikke på samme måte avhengig av å appellere like bredt. Til gjengjeld må de appellere sterkt, og tilby sitt nisjepublikum noe det ikke får på de reklamefinansierte nettverkene som sender gratis over eteren.

HBO er en type luksusmerkevare som primært henvender seg til et velutdannet og velbeslått publikum – og gode anmeldelser er det som styrker merkevaren.

MER INTERESSANT er det å sammenligne de beste mainstreamfilmene med det beste av TV-drama. Forskere har imidlertid vært forbausende motvillige til å gå inn i en slik diskusjon.

To innvendinger kan langt på vei forklare den akademiske berøringsangsten for evaluering, men ingen av dem er noe godt argument for å vike unna debatten.

DEN FØRSTE innvendingen handler om at forsøk på å sammenligne ulike mediers kunstneriske potensial, representerer en form for medieessensialisme; at det er mulig å analysere seg frem til hvert mediums iboende natur og verdi. Dette er en karikert posisjon.

Poenget er ikke å komme frem til endelige svar, men å åpne for, og holde i live, en debatt om medienes ulike muligheter og begrensninger. En slik samtale kan være en brobygger mellom TV-kritikk og TV-produksjon. I dag er det bedrøvelig lite kommunikasjon mellom de som forsker på og de som lager fjernsynsdrama.

DEN ANDRE innvendingen er at kvalitetsvurderinger skaper og opprettholder kulturelle hierarkier, som forsterker sosiale skillelinjer. Jeg mener selvsagt ikke at kunstnerisk kvalitet kan tilbakeføres til nøytrale og universelle kriterier.

Enhver analyse må ta utgangspunkt i eksisterende perspektiver og premisser, som ofte henger sammen med klassetilhørighet, alder, kjønn og så videre.

RIKT UNIVERS: I TV-serien «The Wire» har vi anledning til å følge karakterene i lang tid, da får nye

MEN KVALITETSVURDERING er ikke et nullsumspill. Å berømme et verk i henhold til ett kriterium er ikke ensbetydende med en fordømmelse av andre kriterier.

Hvis vi forskere trekker oss tilbake fra diskusjonen om kvalitet, av frykt for å trække på noen, stiller vi oss på sidelinjen i de debattene som engasjerer mest. Vi gjør oss selv irrelevante.

Så hvor skal vi begynne?

DEN MEST INNLYSENDE og betydningsfulle forskjellen mellom film- og fjernsynsdrama, er fortellingenes varighet. Det er derfor et naturlig utgangspunkt.

TV-dramaets lange tidsspenn gjør det mulig å utforske bestemte strategier for karakterutvikling, som ikke står til filmens rådighet, eller ikke kaster like mye av seg der.

Den begrensede lengden på spillefilmer har ført til noen konvensjoner som kan virke hemmende i visse henseender. Et vanlig råd i håndbøker for filmforfattere er å introdusere de viktigste karakterene på en måte som er talende eller karakteristisk for hvem de er. Det gjør karaktertegningen oppjaget og krampaktig, karakteren endimensjonal og dramaturgien forutsigbar.

Hvis innledningen i et romantisk drama fra Hollywood beskriver den mannlige hovedpersonen som overflatisk og kynisk opptatt av materielle goder og utseende, vet vi allerede i grove trekk hvordan han vil forandre seg i løpet av filmen.

TV-DRAMA har bedre tid, og gir karakterene anledning til å modnes. Det kan for eksempel være virkningsfullt å mørklegge karaktertrekk fra begynnelsen, uten å gjøre oppmerksom på at noe holdes skjult, for så å bringe det brått og uventet frem i lyset senere.

Kyndig utført kan dette føre til den paradoksale, men dypt tilfredsstillende følelsen av forundring og bekreftelse på én og samme tid. Vi blir overrumplet, samtidig som vi blir gjort oppmerksomme på noe vi ikke riktig visste at vi visste.

TA NEST SISTE episode av første sesong av «Treme». Den slutter med at en av hovedpersonene, litteraturprofessoren Creighton Bernette (John Goodman), tar sitt eget liv.

Selv om vi tidlig i serien forstår at han er nedtrykt; humøret hans er ustabil,